

Неклюдов Владлен Михайлович,
Голова підкомітету з питань діяльності
органів прокуратури Комітету Верховної
Ради України з питань правоохоронної
діяльності

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КОРУПЦІЙНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Криміналістика – це наука про закономірності злочинної діяльності та її відображення в джерелах інформації, які слугують основою для розробки засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінки та використання доказів з метою розкриття, розслідування, судового розгляду та запобігання злочинам [1, с. 8].

Як відзначив І. Козьяков, знання цих закономірностей є необхідною умовою ефективної діяльності прокурора у сучасному кримінальному судочинстві. Проблема використання ним криміналістичних знань на всіх стадіях кримінального провадження набуває особливої актуальності у зв'язку з потребою гармонізації кримінального процесуального механізму відповідно до європейських стандартів судочинства, практичної реалізації принципів змагальності сторін, незмінності прокурора у кримінальному провадженні, забезпечення належного балансу публічних і приватних інтересів додержання прав та свобод людини й громадянина у цій сфері державної діяльності [2, с. 60].

За результатами проведених досліджень А.В. Лапкін підсумовує, що у межах обвинувальної моделі прокуратури мета і завдання мають бути узгоджені із цілями системи кримінального правосуддя. На основі системного аналізу положень ст. 1 КК України, ст. 2 КПК України, ст. 1 КВК України, ст. 1 Закону України «Про прокуратуру», а також міжнародних стандартів, мету прокуратури можна сформулювати як захист людини, суспільства і держави від кримінально-протиправних посягань. З урахуванням зазначеної мети може бути визначена загальна антикримінальна спрямованість діяльності прокуратури як протидія кримінальній протиправності. На досягнення зазначеної мети спрямовані такі загальні завдання прокуратури : 1) формування і забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії кримінальній протиправності; 2) узгодження та спрямування діяльності органів та установ кримінальної юстиції, інших уповноважених суб'єктів щодо запобігання, виявлення та припинення кримінальних правопорушень, встановлення осіб, які їх

вчинили, застосування до них примусових заходів та виконання кримінальних покарань; 3) сприяння вирішенню кримінально-правових конфліктів шляхом притягнення винних у вчиненні кримінальних правопорушень осіб до кримінальної відповідальності або застосування інших заходів кримінально-правового характеру до осіб, які не підлягають кримінальній відповідальності; 4) забезпечення відшкодування заподіяної кримінальними правопорушеннями шкоди та подолання їх негативних наслідків в інший спосіб [3, с. 985].

Як свідчить аналіз теоретичних та практичних джерел, враховуючи різноаспектний характер діяльності прокурора, вона спрямована на досягнення завдань кримінального провадження, а саме захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2 КПК України) [4]. Вважаємо, що з метою досягнення поставлених завдань, важливим є криміналістичне забезпечення діяльності прокурора.

Особливої актуальності вказане питання набуває за умови діяльності прокурора у кримінальних провадженнях про корупційні кримінальні правопорушення. Важливість проблематики пов'язана з тим, що корупційні кримінальні правопорушення сьогодні є загрозою національній безпеці України та безпеці всього світового співтовариства. Вчинення корупційних кримінальних правопорушень як в Україні, так і в усьому світі характеризується набуттям злочинними діяннями ознак транснаціонального характеру, наявністю міжнародних зв'язків у діяльності підозрюваних та злочинних угруповань. Подальша реалізація правової реформи в Україні, євроінтеграційний напрям розвитку нашої держави, орієнтація на міжнародні демократичні стандарти, надає проблемі розслідування корупційних кримінальних правопорушень особливої актуальності, вона є у центрі уваги на міжнародному, регіональному та державному рівнях.

В.А. Журавель, Н.В. Павлюк та О.І. Резнікова досліджуючи криміналістичне забезпечення розслідування корупційних злочинів, визначають його як систему науково-технічних, організаційно-тактичних та методико-криміналістичних засобів, розроблених і

впроваджених задля ефективного виконання діяльності органами кримінальної юстиції із запобігання корупційним злочинам, оптимізації їх розслідування та судового розгляду, здійснюваних на підставі наукових знань про закономірності виникнення, збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, що виявляються в ході кримінального провадження цієї категорії злочинів [5, с.18].

Власне криміналістичне забезпечення реалізується шляхом застосування криміналістичних засобів, методів, прийомів відповідно до певних рівнів, напрямів та форм [6, с. 41], і є предметом дослідження у низці наукових праць й практичних посібників. Відносно криміналістичного забезпечення діяльності прокурора у кримінальних провадженнях про корупційні кримінальні правопорушення, слід підкреслити важливість висвітлення його техніко-криміналістичного, тактико-криміналістичного та методико-криміналістичного напрямку реалізації [6, с. 46].

Крім того, необхідно наголосити на важливості формування комплексної криміналістичної методики розслідування корупційних кримінальних правопорушень, із визначенням повноважень, завдань і функцій прокурора.

Окрім традиційних елементів, вказана криміналістична методика повинна враховувати питання міжнародного співробітництва правоохоронних органів та міжнародних організацій під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень. У свою чергу, міжнародне співробітництво за даних умов визначають як діяльність компетентних суб'єктів, здійснювану відповідно до вимог законодавства, узгоджену із компетентними органами та посадовими особами іноземних держав, що включає в себе отримання та надання допомоги в досудовому розслідуванні та судовому розгляді для законного та ефективного розгляду кримінальних справ і винесення правосудного рішення. Її зміст полягає в поєднанні зусиль різних державних, правоохоронних органів, міжнародних і громадських організацій, окремих громадян та їх об'єднань у виявленні, розслідуванні та попередженні кримінальних правопорушень, узгодженості дій за умови дотримання законності і самостійному виконанні кожним учасником взаємодії поставлених завдань [7].

Для забезпечення ефективної протидії прокурора корупційним кримінальним правопорушенням на міжнародному та національному рівнях, що є неодмінною умовою забезпечення міжнародної та національної безпеки, важливим є врахування низки чинників. Головним із них, на нашу думку, є врахування комплексного характеру як традиційних, так і нових методів, засобів, прийомів діяльності та їх кінцевої мети – запобігання, розкриття, розслідування

корупційних кримінальних правопорушень та забезпечення судового розгляду справ, а також створення умов для наступної реалізації профілактичної діяльності – усунення причин і умов, що сприяли вчиненню корупційних кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Криміналістика : підруч. / В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель [та ін.] : за заг. ред. В.Ю. Шепітька. 5-те вид., переробл. та допов. Київ : Ін Юре, 2016. 640 с.

2. Козьяков І. Теоретичні основи криміналістичного забезпечення процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. №2. 2014. С. 60-71.

3. Лапкін А.В. Прокурор у кримінальному провадженні: теоретичні, правові та організаційно-методичні проблеми : монографія. Харків : Право, 2020. 1304 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-172>.

5. Журавель В.А., Павлюк Н.В., Резнікова О.І. Поняття та засоби криміналістичного забезпечення розслідування корупційних злочинів. Питання боротьби зі злочинністю. Випуск 32. 2016. С. 13-30.

6. Черноус Ю.М. Криміналістичне забезпечення кримінального провадження: рівні, напрями та форми реалізації. Криміналістика і судова експертиза. Випуск 65. 2020. С. 40-51. URL: DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2020.65.04>

7. Valentyna Drozd, Yuliia Chornous, Liudmyla Havryliuk. Cooperation in Countering Corruption as a Condition for National Security: International Legal Framework. Proceedings of the International Conference on Business, Accounting, Management, Banking, Economic Security and Legal Regulation Research (BAMBEL 2021). 2021/08/27. Atlantis Press. P. 160-165. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210826.028>